International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)
E-ISSN: 2582-2160 • Website: www.ijfmr.com • Email: editor@ijfmr.com

నీటి పరిరక్షణ – నేటి అవసరం, రేపటి రక్షణ

Dr. Praveena Doddi

Assistant Professor, Telugu, SVLNS Govt. Degree College

సారాంశము :

నీటి పరిరక్షణ – నేటి అవసరం, రేపటి రక్షణ" అనే ఈ పరిశోధన వ్యాసం నీటి ప్రాముఖ్యతను భారతీయ సాంప్రదాయ దృష్టికోణం మరియు ఆధునిక పర్యావరణ సమస్యల పరంగా విశ్లేషిస్తుంది. వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, పురాణాలలో నీటిని దైవస్వరూపంగా, జీవనాధారంగా పేర్కొన్న భావనలను పరిశీలిస్తూ, నీటి పవిత్రత మరియు అవసరాన్ని ఈ అధ్యయనం వివరిస్తుంది. అదే సమయంలో, పరిశ్రమల వ్యర్థాలు, గృహ మలినజలం, ప్లాస్టిక్ కాలుష్యం, వ్యవసాయ రసాయనాల వల్ల నీటి వనరులు కలుషితం అవుతున్న విధానాన్ని విశ్లేషిస్తుంది. ఈ కాలుష్యం మానవ ఆరోగ్యం, పర్యావరణ సమతుల్యత మరియు జీవ వైవిధ్యంపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపుతుందని స్పష్టం చేస్తుంది. నీటి పరిరక్షణ కోసం వర్షపు నీటి సంరక్షణ, చెట్ల పెంపకం, సంప్రదాయ జలవనరుల పునరుద్ధరణ వంటి మార్గాలను సూచిస్తుంది. మొత్తంగా, ఈ వ్యాసం నీటి సంరక్షణను భవిష్యత్తు తరాల రక్షణకు అనివార్యమైన బాధ్యతగా ప్రతిపాదిస్తుంది.

కీలకపదాలు : నీటి పరిరక్షణ, జలవనరులు , వేద సాహిత్యం, ఉపనిషత్తులు, పురాణాలు నీటి పరిరక్షణ ఆవశ్యకత, నీటి పరిరక్షణ విధానాలు, సంప్రదాయ జ్ఞానం, సుస్థిర అభివృద్ధి , ముగింపు

ఉపోద్ఘాతం:

ఒక క్షణం మనం ఆలోచిద్దాం.మన భూమిపై ఉన్న మొత్తం నీటిలో 97% సముద్రపు ఉప్పునీరు. మిగిలిన 3% మాత్రమే తాగడానికి పనికొచ్చే నీరు. ఆ 3% లో కూడా చాలా భాగం మంచుగా ఉంది. మనం ఉపయోగించగలిగేది చాలా తక్కువ.

నీరు జీవనానికి మూలాధారం. ప్రాణులు, వృక్షజాలం, భూసారం, వాతావరణం—అన్నిటికీ ఆధారం నీరే. భారతీయ ఆధ్యాత్మిక సంప్రదాయంలో నీటిని కేవలం భౌతిక వనరుగా కాక, దైవస్వరూపంగా భావించారు. వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, ఇతిహాసాలు, పురాణాలు—అన్నీ నీటి మహత్తును, దాని పవిత్రతను, సంరక్షణ బాధ్యతను స్పష్టంగా తెలియజేస్తాయి.

ప్రధాన అంశము:

మన ఋషులు వేల సంవత్సరాల క్రితమే నీటి గొప్పతనాన్ని గుర్తించి వేదాలలో ఇలా చెప్పారు. "ఆపో హి ష్ఠా మయో భువః తా న ఊర్జే దధాతన

మహే రణాయ చక్షసే" // (ఋగ్వేదం 10.9.1)

అంటే నీరు ఆనందాన్ని, శక్తిని, ఆరోగ్యాన్ని ప్రసాదించే దైవస్వరూపం అని అర్థం.

మన జీవితం, మన ప్రకృతి, మన భవిష్యత్తు అన్నీ కూడా నీటి మీద ఆధారపడి ఉన్నాయి. మన సంస్కృతిలో నదులను గంగామాత, గోదావరి తల్లి అని పిలుస్తారు.

ఎందుకంటే నీరు కేవలం ఒక ప్రకృతి వనరు కాదు — అది జీవనాధారం.

అందుకే ఈ రోజు నేను మీ ముందుకు తీసుకొచ్చిన అంశం —

"నీటి పరిరక్షణ – నేటి అవసరం, రేపటి రక్షణ."

భారతీయ సంస్కృతిలో నీటి స్థానం

మన సంస్కృతిలో ప్రతి శుభకార్యంలో నీటికి మొదటి ప్రాధాన్యం ఉంటుంది.

యజ్ఞాలలో, పూజల్లో, వివాహాల్లో కలశం ఏర్పాటు చేస్తారు. ఆ కలశంలో నీటిని ఉంచి దైవాన్ని ఆహ్వానిస్తారు. దీనివల్ల నీరు పవిత్రతకు ప్రతీక అని తెలుస్తుంది.

అథర్వవేదంలో ఇలా చెప్పబడింది:

"ఆపః పునంతు పృథివీమ్

పునంతు మాతరం భువం"

అంటే నీరు భూమిని పవిత్రం చేస్తుంది, జీవాన్ని కాపాడుతుంది.

ఉపనిషత్తుల సందేశం:

ఛాందోగ్య ఉపనిషత్తులో ఒక గొప్ప భావం ఉంది:

"అన్నం జలాత్ భవతి" అంటే అన్నం కూడా నీటి నుండే ఉద్భవిస్తుంది.

అందువల్ల నీరు ఉంటేనే పంటలు పండుతాయి, జీవితం కొనసాగుతుంది.

మరొక సూక్తి ఇలా చెబుతుంది:

"జలం జీవనమిత్యాహుః" అంటే నీరు జీవమే.

*యజుర్వేదం*లో నీటిని ఔషధ స్వరూపంగా పేర్కొన్నారు.

"ఆపః సర్వస్య భేషజీః।" అంటే నీరు సమస్త రోగాలకు ఔషధం.

ఇది నేటి శాస్త్రీయ దృష్టితో చూస్తే, ఆరోగ్యం–పారిశుధ్యం–నీరు మధ్య ఉన్న అవినాభావ సంబంధాన్ని సూచిస్తుంది.

అలాగే *అథర్వవేదం*లో భూమి, నీరు, వాయువు సమతుల్యతపై స్పష్టమైన భావన కనిపిస్తుంది.

"పృథివీ మాతా ఆపః పితా।" అంటే భూమి తల్లి అయితే, నీరు తండ్రి.

ఈ ఉపమానం ద్వారా నీటిని జీవన పోషకుడిగా వర్ణించారు.

ఉపనిషత్తుల దృష్టిలో నీరు ఉపనిషత్తుల ప్రకారం పంచభూతాలలో నీరు ముఖ్యమైన స్థానం కలిగి ఉంది. సృష్టి వికాసంలో అగ్ని నుంచి నీరు, నీటి నుంచి భూమి ఉద్భవించిందని వివరణ ఉంది.

"అగ్నేరాపః, అద్భ్యః పృథివీ।"

ఇది ప్రకృతి చక్రంలో నీటి కీలక పాత్రను తెలియజేస్తుంది. సృష్టి కొనసాగాలంటే నీటి ప్రవాహం ఆగకూడదనే తాత్పర్యం ఇందులో దాగి ఉంది.

అలాగే మహాభారతంలో నీటి దానాన్ని మహాదానంగా పేర్కొన్నారు.

“అన్నదానాత్ పరం దానం జలదానం విశిష్యతే।”
అంటే అన్నదానంకన్నా నీటిదానం గొప్పది.
ఇది నీటి లభ్యత లేకపోతే అన్నం కూడా విలువ లేనిదని సూచిస్తుంది.
భీష్ముడు యుధిష్ఠిరునికి ధర్మబోధ చేయుచూ, చెరువులు, బావులు తవ్వించడాన్ని రాజధర్మంగా పేర్కొన్నాడు. ఇది ప్రజల నీటి అవసరాలను తీర్చడం పాలకుల బాధ్యతగా భావించినట్లు సూచిస్తుంది.

భాగవత పురాణంలో ఒక భావం ఇలా చెప్పబడింది:

“జలమే సర్వభూతానాం జీవనాధారం” అంటే ప్రపంచంలోని ప్రతి జీవికి జీవనాధారం నీరే.
నీటి సంరక్షణ – ప్రాచీన భారతీయ దృష్టి
వేదకాలం నుంచే చెరువులు, కుంటలు, కాలువలు నిర్మించడం సామాజిక ధర్మంగా ఉండేది. గ్రామ కేంద్రంగా నీటి వనరుల నిర్వహణ ఉండేది. వర్షపు నీటిని నిల్వ చేసుకునే పద్ధతులు—నేటి Rain Water Harvestingకు మూలస్వరూపాలు.

పురాణాలు చెబుతున్నాయి:

“వాపీకూపతటాకానాం సంహర్తా నరకం వ్రజేత్ |
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన రక్షణీయా జలాశయాః” |
బావులు (వాపీ), కోనేర్లు (కూప), మరియు చెరువులు లేదా తటాకాలను (తటాక) ధ్వంసం చేసేవాడు నరకానికి వెళ్తాడు. కాబట్టి, ప్రతి ఒక్కరూ అన్ని విధాలా ప్రయత్నించి జలాశయాలను రక్షించాలి.
ఈ శ్లోకం పర్యావరణ పరిరక్షణలో నీటి వనరుల ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. పురాతన కాలం నుండి మన ధర్మశాస్త్రాలు నీటిని నిల్వ చేసే నిర్మాణాలను పాడు చేయడం మహాపాపంగా పరిగణించాయి. బావులు, చెరువులు నిర్మించినవాడు స్వర్గంలో మహిమ పొందుతాడు.
ఇది నీటి సంరక్షణను ధార్మిక కర్తవ్యంగా మలిచింది.
నేటి కాలంలో నీటి దుర్వినియోగం, నదుల కాలుష్యం, భూగర్భజలాల దోపిడి తీవ్రమైన సమస్యలుగా మారాయి.

పద్మ పురాణం లో ఇలా ఉంది:

“నదీనాం దూషణం పాపం జీవహింసాసమం స్మృతం।”
అర్థం: నదుల కాలుష్యం చేయడం జీవహింసతో సమానం.
ఇది నేటి పర్యావరణ నైతికతకు అద్భుతమైన ఆధారం.

<u>నీటి పరిరక్షణ ఆవశ్యకత</u>

భూమిపై ఉన్న మొత్తం నీటిలో త్రాగడానికి, వ్యవసాయానికి ఉపయోగపడే స్వచ్ఛమైన నీటి శాతం చాలా తక్కువ. మిగిలిన నీరు సముద్రాలలో ఉప్పునీటిగా ఉంది. భూగర్భ జలాలు వేగంగా తగ్గిపోవడం వల్ల అనేక ప్రాంతాల్లో బావులు ఎండిపోతున్నాయి. వర్షపాతం తగ్గడం, వర్షాలు వచ్చినా నీరు వృథాగా సముద్రంలో కలిసిపోవడం వల్ల నీటి నిల్వలు పెరగడం లేదు.

వ్యవసాయం పూర్తిగా నీటిపై ఆధారపడింది. నీటి కొరత ఏర్పడితే పంట దిగుబడులు తగ్గి, ఆహార సమస్యలు తలెత్తుతాయి. అలాగే పరిశ్రమలు, విద్యుత్ ఉత్పత్తి, గృహ అవసరాలు అన్నీ నీటి లేకుండా ఊహించలేం. నీటి కొరత వల్ల గ్రామాల నుంచి పట్టణాలకు వలసలు పెరుగుతాయి, సామాజిక అసమానతలు ఉద్భవిస్తాయి.

మరో ముఖ్యమైన విషయం నీటి కాలుష్యం. పరిశ్రమల వ్యర్థాలు, గృహ మలినాలు, ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలు నదులు, చెరువులు, సరస్సులను కలుషితం చేస్తున్నాయి. కలుషిత నీరు ఆరోగ్య సమస్యలకు దారితీస్తోంది. తాగునీటి ద్వారా అనేక వ్యాధులు వ్యాప్తి చెందుతున్నాయి. కాబట్టి నీటి పరిరక్షణ అంటే కేవలం నీటిని ఆదా చేయడం మాత్రమే కాదు, దానిని శుభ్రంగా ఉంచడమూ కావాలి.

భవిష్యత్ తరాల అవసరాలను దృష్టిలో ఉంచుకుంటే నీటి పరిరక్షణ మరింత కీలకమవుతుంది. మనం నేడు నీటిని నిర్లక్ష్యంగా వినియోగిస్తే రేపటి తరాలు తీవ్రమైన నీటి కొరతను ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. అందువల్ల నీటిని బాధ్యతతో వినియోగించడం మన నైతిక బాధ్యత.

నీటి పరిరక్షణ విధానాలు

ప్రస్తుతం ప్రపంచం నీటి కొరత అనే పెద్ద సమస్యను ఎదుర్కొంటోంది.

దానికి ప్రధాన కారణాలు:

జనాభా పెరుగుదల, భూగర్భజలాల అధిక వినియోగం, అడవుల నాశనం

వర్షపాతం తగ్గడం, ప్రకృతి వనరుల దుర్వినియోగం, ఇవన్నీ కలిసి నీటి నిల్వలను తగ్గిస్తున్నాయి.

నీటి పరిరక్షణ వ్యక్తిగత స్థాయిలో ప్రారంభమై, సమాజం, ప్రభుత్వం వరకు విస్తరించాలి. చిన్న చిన్న చర్యలు కలిపి పెద్ద మార్పుకు దారి తీస్తాయి.

1. వర్షపు నీటి సంరక్షణ (Rainwater Harvesting):
2. పట్టణీకరణ పెరిగిన తర్వాత భూమిలో ఇంకే వర్షపునీటి శాతం తగ్గింది. పూర్వం రోడ్లు భవన నిర్మాణాలు లేని కాలంలో ఎక్కడ వర్షం పడినా ఎక్కువ శాతం నీరు భూమిలో ఇంకిపోయేది. కానీ ప్రస్తుత కాలంలో పట్టణాలలో వర్షం పడిన భూమిలో ఇంకిపోయే అవకాశాలు లేక కాలువల ద్వారా సముద్రాల్లోకి నీరు పోతుంది. దీనివలన భూగర్భ జలాలు తగ్గిపోతున్నాయి .అందువలన ప్రతి ఇంటికి ఇంకుడు గుంత తప్పనిసరిగా ఉండాలనే నియమాన్ని ప్రభుత్వం తీసుకురావాలి.

   వర్షపు నీటిని నిల్వ చేసుకోవడం అత్యంత ప్రభావవంతమైన విధానం. ఇళ్ల పైకప్పులపై పడే నీటిని ట్యాంకుల్లో లేదా భూగర్భ గుంతల్లో నిల్వ చేయవచ్చు. దీని వల్ల భూగర్భ జలాలు పెరుగుతాయి, తాగునీటి అవసరాలకు ప్రత్యామ్నాయ వనరు లభిస్తుంది.

2. నీటి వృథా నివారణ:

ఇళ్లలో నీటిని వృథా చేయకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి. పళ్లును తోమేటప్పుడు, పాత్రలు కడిగేటప్పుడు, బట్టలు ఉతికేటప్పుడు అవసరమైనంత నీటినే ఉపయోగించాలి. లీకేజీ ఉన్న ట్యాపులు వెంటనే మరమ్మతు చేయాలి.

3. వ్యవసాయంలో సమర్థ నీటి వినియోగం:

వ్యవసాయం ఎక్కువ నీటిని వినియోగించే రంగం. సంప్రదాయ వరద పద్ధతులకు బదులుగా డ్రిప్ ఇరిగేషన్, స్ప్రింక్లర్ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తే నీటి వినియోగం తగ్గుతుంది. పంటల ఎంపికలో కూడా తక్కువ నీరు అవసరమైన పంటలకు

ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.

4. చెరువులు, కుంటల పునరుద్ధరణ:

నేటి సమాజంలో గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఉండే నదులు, చెరువులు అన్నీ కూడా వ్యర్థాలతోటే నిండిపోతున్నాయి. పూర్వం వర్షపు నీరు అంతా చెరువులకు చేరి ఇంకిపోయేది. దానివల్ల భూగర్భ జలాలు పెరిగేవి కానీ ఇప్పుడు ఏ గ్రామాలు చూసినా చెత్త తోటి ప్లాస్టిక్ కవర్ల తోటి చెరువులు నిండిపోయి ఉంటున్నాయి ప్లాస్టిక్ వాడకం తగ్గించి ,చెరువులలోని మట్టిని తొలగించి చెరువులను పునరుద్ధరణ చేయాలి.

గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉన్న చెరువులు, కుంటలు నీటి నిల్వలకు ప్రధాన ఆధారం. అవి ఆక్రమణకు గురికాకుండా, మట్టి తొలగింపు చేసి పునరుద్ధరించాలి. ఇది వర్షపు నీటిని నిల్వ చేయడంలో సహాయపడుతుంది.

5. నదులు, సరస్సుల కాలుష్య నివారణ: పరిశ్రమల వ్యర్థాలను శుద్ధి చేసిన తరువాతే నదుల్లోకి విడుదల చేయాలి. గృహ మలినాలకు సరైన పారిశుధ్య వ్యవస్థలు ఏర్పాటు చేయాలి. ప్లాస్టిక్ వాడకాన్ని తగ్గించడం ద్వారా నీటి వనరులను రక్షించవచ్చు.

6. అడవుల సంరక్షణ:

అడవులు వర్షపాతాన్ని నియంత్రించడంలో, భూగర్భ జలాల పెరుగుదలలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. అడవుల నాశనం వల్ల వర్షాలు తగ్గుతాయి. కాబట్టి వృక్షారోపణ, అడవుల సంరక్షణ కూడా నీటి పరిరక్షణలో భాగమే.

7. ప్రజలలో అవగాహన:

నీటి పరిరక్షణపై ప్రజలలో అవగాహన కల్పించడం చాలా అవసరం. పాఠశాలలు, కళాశాలలు, గ్రామ సభలు, మీడియా ద్వారా నీటి విలువను తెలియజేయాలి. పిల్లల నుంచే నీటిని ఆదా చేసే అలవాట్లు పెంపొందించాలి.

8. ప్రభుత్వ చర్యలు:

ప్రభుత్వం సమగ్ర నీటి విధానాలను అమలు చేయాలి. నీటి వనరుల సంరక్షణకు చట్టాలు, నిబంధనలు కఠినంగా అమలు చేయాలి. గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాల్లో నీటి నిర్వహణకు శాస్త్రీయ ప్రణాళికలు రూపొందించాలి.

ముగింపు:

సింధు నాగరికత అయినా, మెసపుటోమియా నాగరికత అయినా, ఏ నాగరికత అయినా నదీ పరివాహ ప్రాంతంలోనే ప్రారంభమైంది . నీరు లేనిదే జీవం లేదు.

భారతీయ సంస్కృతి ఇచ్చిన సందేశం

మన సంప్రదాయంలో నీటికి ఎంతో గౌరవం ఉంది.

మనుస్మృతిలో ఇలా చెప్పబడింది:

“జలదానం మహాదానం” అంటే నీటిని దానం చేయడం అత్యంత పుణ్యమైన దానం.

ఈ రోజు మనం ఒక నిజాన్ని గుర్తించాలి.

ప్రపంచంలో తర్వాతి యుద్ధాలు భూమి కోసం కాదు — నీటి కోసం జరుగుతాయి అని శాస్త్రవేత్తలు చెబుతున్నారు.

ఇప్పటికే అనేక ప్రాంతాల్లో నీటి కోసం ప్రజలు కిలోమీటర్లు నడుస్తున్నారు.

అందుకే మనం ఈ రోజు ఒక సంకల్పం చేయాలి –

- నీటిని వృథా చేయకూడదు
- చెట్లు నాటాలి
- నదులను శుభ్రంగా ఉంచాలి
- వర్షపు నీటిని **సంరక్షించాలి**

మనందరం కలిసి పని చేస్తే భవిష్యత్ తరాలకు నీటిని అందించగలుగుతాం.

చివరిగా ఒక చిన్న సందేశం —

"నీరు ఉంటేనే జీవం , నీరు కాపాడితేనే భవిష్యత్తు."

"జలం రక్షించు – జీవాన్ని రక్షించు."

"నీటి పరిరక్షణ – నేటి అవసరం, రేపటి రక్షణ."

వేదాలు (తెలుగు అనువాదాలు)

ఆధార గ్రంధాలు :

1. వేదవ్యాసుడు. ఋగ్వేదము. అనువాదం: శ్రీపాద దామోదర శర్మ, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం (TTD), 2015.
2. వేదవ్యాసుడు. అథర్వవేదము. అనువాదం: వేదభారతి సంస్థ, హైదరాబాద్, 2012.
3. ఉపనిషత్తులు రాధాకృష్ణన్, సర్వేపల్లి. ఉపనిషత్తుల సారము. అనువాదం: తెలుగు అకాడమీ, హైదరాబాద్, 2008.
4. నిఖిలానంద, స్వామి. ఛాందోగ్య ఉపనిషత్తు. రామకృష్ణ మఠం, చెన్నై, 2010.
5. పురాణాలు పోతన. ఆంధ్ర మహాభాగవతము. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, 2006.
6. వాల్మీకి. శ్రీమద్రామాయణము. అనువాదం: గీతా ప్రెస్, గోరఖ్‌పూర్, 2014.
7. వ్యాస మహర్షి. మహాభారతము. అనువాదం: తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం (TTD), 2011.
8. ధర్మశాస్త్రాలు మనువు. మనుస్మృతి. అనువాదం: ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్, 2005.
9. పర్యావరణం మరియు నీటి పరిరక్షణ (తెలుగు గ్రంథాలు) నారాయణ, ఎస్. నీటి పరిరక్షణ – అవసరం మరియు మార్గాలు. విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 2018.
10. రామచంద్రరావు, కె. పర్యావరణ శాస్త్రం. తెలుగు అకాడమీ, హైదరాబాద్, 2016. డా. దొడ్డి ప్రవీణ